

XII FESTIVAL ARTES POLA INTEGRACIÓN

Festival de artes inclusivas para a comunidade
do 1 ao 3 de setembro do 2023 - A Coruña

HISTORIA

Artes pola Integración é un festival de inclusión social a través das artes creado no ano 2012. Desde o seu inicio, pretende visibilizar proxectos e persoas con talentos artísticos non comúns, a cotío excluídos socialmente. Entre os seus obxectivos conseguidos está a creación dunha plataforma, tanto formativa como de programación profesional, que dá cabida a persoas con talentos diferentes. Por outra banda, este festival ou encontro crea ao longo de toda a súa traxectoria diferentes sinerxias colaborativas con outras entidades da provincia, dando como resultado diferentes exposicións colectivas, e especializándose na mostra de proxectos interdisciplinares dentro e fóra da comunidade que xuntan a persoas con e sen diversidade funcional, favorecendo a reinserción laboral de colectivos en risco de exclusión social nas artes escénicas, visuais, narrativas e plásticas. Un programa conformado por proxectos locais, nacionais e internacionais que fomenta as redes entre diferentes persoas e espazos que se amosan en conxunto, permitindo programar na cidade, e en alianza con outros proxectos nacionais, os espectáculos máis punteiros en inclusión artística habitualmente programados noutros

circuítos. Cabe salientar a creación de residencias artísticas estables previas ao festival, como a da compañía 5S na Coruña e Santiago de Compostela ou a Pequena Bauhaus ou Mozas en Acción en Lugo e Ribeira Sacra . O festival desde hai varios anos aposta por chegar a público familiar para integralo en proxectos formativos, expositivos e na súa programación.

Artes pola integración é un proxecto que comezou a súa andaina no ano 2011 como festival, tras un traballo de inclusión social a través da danza e o teatro nas prisións de Galicia. Paralelamente, e xa desde o ano 2009, nace a compañía 5S para persoas con e sen discapacidade, compañía residente do festival que traballa pola creación de espectáculos que integran profesionais do mundo das artes escénicas e visuais e de danza e música . O primeiro Festival de inclusión celebrouse na Coruña en 2012 baixo o nome de I Encontro Artes pola Integración e baixo a dirección artística da coreógrafa, bailarina e experta en artes inclusivas Carlota Pérez, que segue exercendo este labor hoxe en día con máis de 15 espectáculos dirixidos desde o ano 2009.

OBXECTIVOS

- Visibilizar as persoas en risco de exclusión social a través das artes visuais, escénicas, musicais, etc
- Crear unha plataforma de formación de calidade de artes e diversidade.
- Xerar espazos de encontro e debate a través das conferencias e mesas redondas especializadas dirixidas a profesionais e usuarias/os das entidades de inclusión e diversidade funcional en Galicia e a nivel nacional
- Programar espectáculos de artes inclusivas profesionais.
- Editar materiais e publicacións específicas de artes e comunidade desde a Editorial Inoxidable para a inclusión como fotolibros, videocreacións, DVD, etc

Diversificar e visibilizar os espazos expositivos, integrando espazos excluídos non habituais para as representacións artísticas. Entre as singularidades do festival destacamos:

Foi o primeiro festival de inclusión de Galicia e é o que leva máis edicións consecutivas. Os espazos de creación e actuación, ademais dos tradicionais, son singulares e diferentes, espazos invisibilizados como prisións, sedes de asociacións de diversidade funcional, hospitais, escolas, centros de menores... Cada ano traballamos unha temática diferente. Este ano, con motivo da XII edición, traballaremos unha mirada á Comunidade e ao territorio. A peza de danza inclusiva creada anualmente neste festival ten aseguradas actuacións en festivais e encontros artísticos: Festigal, Concello de Santiago, SacraFestival, Danza Móbile...

O Festival Artes pola Integración busca en todo momento propostas escénicas de calidade seleccionando espectáculos programados en festivais destacados e en rede cos gañadores do festival Escena Móbile, e co festival Fiver. Traballa con recoñecidos artistas en todo o seu programa formativo. Normalmente, os encontros e festivais desta índole adoitan ter contidos amateur, sen importar a calidade artística, sen consuntar artistas con e sen discapacidade e comunidades disgregadas creando guetos. Desde Artes pola Integración escapamos deste tipo de traxectorias e tentamos ofertar espazos artísticos alternativos onde conflúen e traballan os artistas con e sen diversidade funcional, onde cada persoa achega o seu propio talento, creando unha plataforma de estreos estable de gran calidade artística. As espectadoras e espectadores aos que nos diriximos son diversos, desde un público especializado, culturalmente activo, ata alumnados de colexios especiais, pasando por persoas usuarias das asociacións coas que colaboramos, profesionais das artes escénicas, visuais e musicais, profesionais do mundo da diversidade, persoas dos barrios onde desenvolvemos as actividades e cidadanía en xeral.

No festival dedicamos un apartado a xornadas de reflexión e relatorías, charlas, mesas redondas e debates onde ampliamos a visión da discapacidade cun marco teórico que serve de formación específica para profesionais da inclusión social e da integración a través da creación de proxectos socioculturais. Dado o nivel da programación, da formación, das exposicións e ciclo de cinema do festival, Artes pola Integración é un referente a nivel nacional e internacional. A Asociación Diversos é convidada habitualmente en diferentes encontros especializados onde impartimos obradoiros e conferencias sobre a nosa metodoloxía e mostramos o traballo de creación da Compañía 5S como Zona 0 do congreso nacional de inclusión social e artes escénicas, Festival Escena Móbile de Sevilla, Festival Visibles de Madrid, SacraFestival, Diversidarte, Festival de Oviedo, Festival de Inclusión de México, e diferentes festivais da Unesco como os de Túnez, Arxentina, Marrocos etc.... Todos estes lugares amplían o noso campo de actuación e posicionan ao festival como un referente galego no marco nacional e internacional das artes inclusivas creando unha marca propia. Tambien formamos parte da plataforma de visibilización Coruña Diversa xunto con outros encontros especializados como o Festigal ou Diversidarte, creando unha campaña de comunicación innovadora para a cidadanía.

PROGRAMA

VENRES 1 DE SETEMBRO

Lugar: **Xardíns de Mendez Nunez**

19:00 HORAS

Presentación do festival

Mostra da peza "O meu lugar!"

Dirixida por Rebeca Ponte e Carlota Pérez para o Concello de Santiago

Axuda de dramaturxia: Victor Duplá e Maria Vazquez

"O meu lugar" inspírase en "A tempestade" de Shakespeare, cuxo tema principal é a usurpación. De lugar e de poder. E como temas secundarios a vinganza e o perdón. A obra do bardo sérvenos como escusa para penetrar en varios temas que nos interesan nun contexto de crise mundial dunha sociedade materialista e competitiva, sobre urbanizada e super poboada, cada vez máis afastada da súa natureza e da súa esencia. Unha natureza que se revolve cada vez con máis intensidade, orixinando catástrofes naturais que poñerán a proba a supervivencia da especie humana (Distopía). A illa é unha metáfora da terra no seu estado máis salvaxe e paradisiáco. "O meu lugar" é a viaxe do heroe (o heroe, neste caso, é representado polo ser humano actual occidental) entendida como unha viaxe en dous planos de conciencia. Por unha banda, cando o mundo ordinario do heroe se interrompe por un factor externo, presentándose un desafío ou unha misión que debe emprenderse. E xa no plano interno, a viaxe que fai o ego cara ao máis escuro do inconsciente para despois regresar á esencia e ao ser.

Membros do grupo: Marisol Creo Prego, Clara López Villar, Tito López Villar, Valle López Villar, Adriana Paulos Viñas, Elvis García Torres, Marlon Steven Rincón, Renato Beiroa

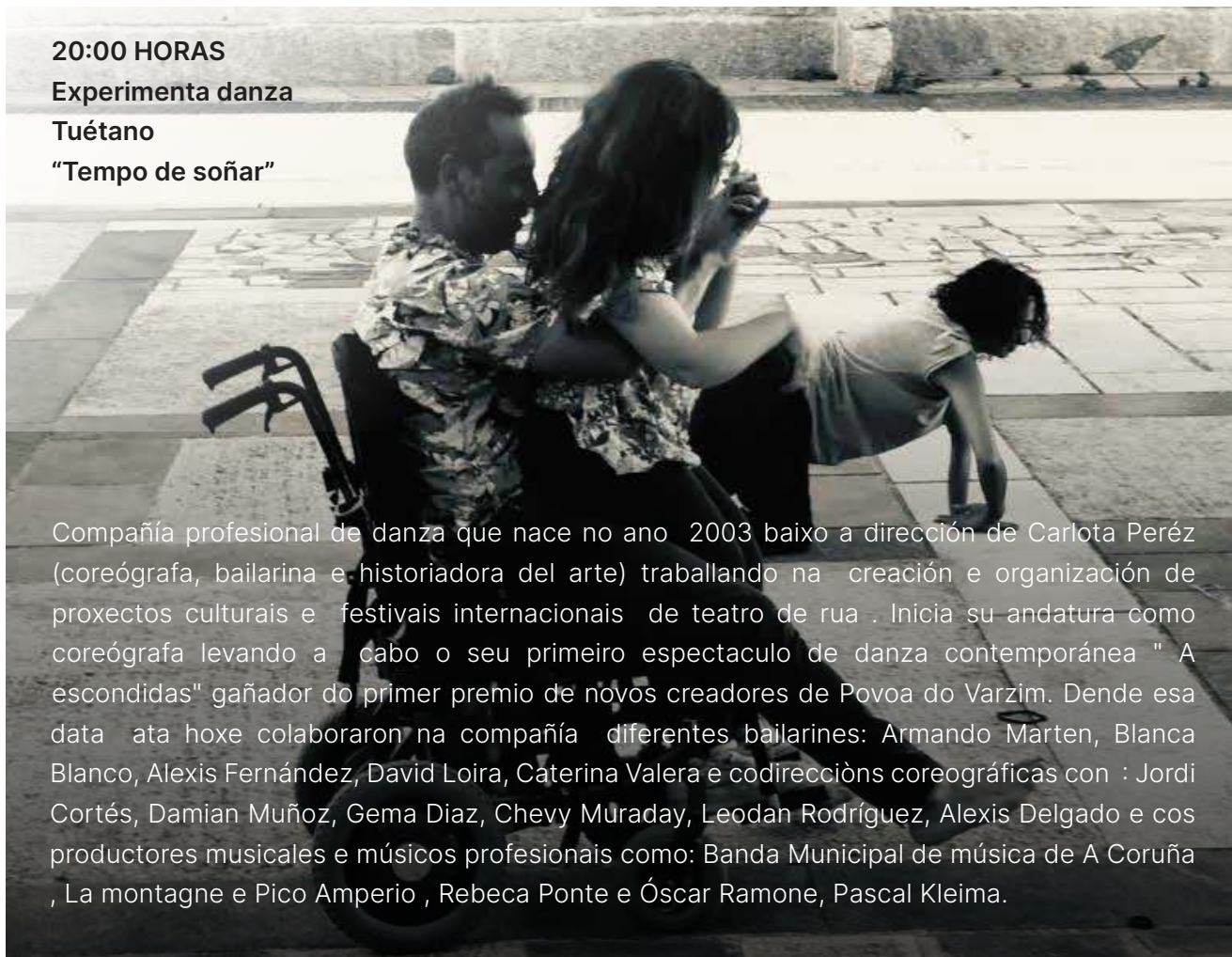
Troiteiro, Harry Arreieta García, Paula Rendo Muñoz, Elena García López, Mariña Rey, Lua Duplá Rodríguez (equipo directivo e docente).

20:00 HORAS

Experimenta danza

Tuétano

"Tempo de soñar"

Compañía profesional de danza que nace no ano 2003 baixo a dirección de Carlota Pérez (coreógrafa, bailarina e historiadora del arte) traballando na creación e organización de proxectos culturais e festivais internacionais de teatro de rua . Inicia su andadura como coreógrafa levando a cabo o seu primeiro espectáculo de danza contemporánea " A escondidas" gañador do primer premio de novos creadores de Povia do Varzim. Dende esa data ata hoxe colaboraron na compañía diferentes bailarines: Armando Marten, Blanca Blanco, Alexis Fernández, David Loira, Caterina Valera e codireccións coreográficas con : Jordi Cortés, Damian Muñoz, Gema Díaz, Chevy Muraday, Leodan Rodríguez, Alexis Delgado e cos produtores musicais e músicos profesionais como: Banda Municipal de música de A Coruña , La montagne e Pico Amperio , Rebeca Ponte e Óscar Ramone, Pascal Kleima.

Carlota Pérez desenvolveu durante os últimos 15 anos numerosos espectáculos de danza inclusiva e proxectos comunitarios.

Ademais, é directora do Encontro Artes pola Integración que se celebra anualmente na Coruña e do festival de Artes para unha paisaxe de artes, SacraFestival, que tamén é celebrada como cita anual na Ribeira Sacra Lucense.

Esta peza nace tras a creación da peza "Non Me Toques o Segredo" con Pio López, Clara López e Carlota Pérez. Tras este traballo, os tres intérpretes comezan a crear unha peza de maior formato para salas e teatros alternativos que se estreará na Ribeira Sacra na programación ampliada do SacraFestival e, agora e tras este adianto, estreárase no festival Artes pola Integración.

A peza fala de todas esas carencias e potencialidades sen desenvolver que, se sabemos transformalas, fannos moi fortes e traspasan todas as barreiras da nosa inspiración.

Carlota Pérez desenvolveu durante os últimos 15 anos numerosos espectáculos de danza inclusiva e proxectos comunitarios e é directora do Encontro Artes pola Integración que se celebra anualmente na Coruña e do festival das artes na natureza SacraFest, que tamén é celebrada como cita anual na Ribeira Sacra Lucense.

Esta peza nace tras a creación da peza Non me toques o segredo con Pio López, Clara López e Carlota Pérez. Tras este traballo, os tres intérpretes comezan a crear unha peza de maior formato para salas e teatros alternativos que se estreará na Ribeira Sacra na programación ampliada do SacraFestival e, agora e tras este adianto, estreárase no festival Artes pola Integración.

A peza fala de todas esas carencias e potencialidades sen desenvolver que, se sabemos transformalas, fannos moi fortes e traspasan todas as barreiras da nosa inspiración.

21:00 HORAS

Mordiendo la verdad

Recuperando a memoria das mulleres
Teatro, música, danza e poesía visual

Mordiendo la verdad 2.0, é un canto á memoria e á música non escrita: As nanas preservadas nos labios selados das nosas ancestras. O dolor non nombrado que sen embargo fixo á carne e cincela día a día as formas dos nosos corpos e a nosa vida.

Somos palabras, somos danza, somos música, somos corpo, somos presenza e somos xustizas, somos outra verdade posible. E estamos vivas, e estamos aquí- Vimos co compromiso de apostar por vidas, que den mais ganas que medo, mais garra que silencio, mais aire que lamento.

22:00 HORAS

Encontro de videodanzas e diversidade

Proxectos de linguaxe audiovisual desenvolvidos en colaboración co **Fiver Festival** e coa asociación Berde.

“Fiver sempre foi e segue sendo un territorio mutante, diverso, experimental, acoledor e transformador, pero o mundo cambiou moito nestes últimos tempos e sentimos que para seguir sendo aquilo que nos identificou desde o noso nacemento debemos apertar o botón de restablecer, crear novas estruturas sobre as mesmas bases, ser inspiradores e sostibles en todos os aspectos, repensar fórmulas contemporáneas de gobernanza e relación coas institucións, seguir a nosa intuición, facer maxia e abrazar o cambio de paradigma para bailar con el. Sentímolos así. Non deixamos nin un só día de mirar e escoitar o que pasa ao noso ao redor, cos ollos e os oídos ben abertos, cos nosos e cos vosos, sen deixar de preguntarnos como ser útiles, como axudar aos que están e aos que aínda non están, como apoiar mellor os

procesos, o traballo en rede, a formación en espazos híbridos, a creación de territorios transdisciplinares e un longo etcétera de necesidades do sector artístico actual.

Por ese motivo, movemos o foco e tras 10 anos xa non seguiremos co modelo de festival anual nin co dos premios e a competición internacional. Desde a nosa primeira edición tomamos ese modelo do mundo do cinema e usámolo como ferramenta de apoio económico ao xénero e aos e as creadoras de danza en pantalla e danza/tecnoloxía; isto posibilitounos entregar 50.000 euros nestas 10 edicións, pero creounos sempre demasiados compromisos e dependencia coa administración e un debate interno en canto a modelo de apoio piramidal. A partir de agora potenciaremos os concepto de plataforma, proxecto, espazo, laboratorio etc”.

Samuel Retortillo – Dirección Fiver

Fiver foi apoiado desde a súa creación por Teatros del Canal, Naves Matadero, Conde Duque, La Casa Encendida, Filmoteca de Madrid, Instituto Cervantes, Acción Cultural Española, Bienal de las Artes del Cuerpo, Imagen y Movimiento de Madrid BAC, ICAA, INJUVE, Gobierno de La Rioja, Festival Actual, Red Iberoamericana de Videodanza REDIV e diversas embaixadas e axencias de cooperación internacional, entre outras institucións.

Ofreceremos cea e bebidas para a xente que acuda a toda a programación

SÁBADO 2 DE SETEMBRO

Lugar: **Centro Ágora**

16:00 HORAS

Inauguració Expo

AMOCIDADE CREA

Proxecto realizado en colaboración con SacraExperience que, logo de dous anos de obradoiros e formación e creación con xente nova, dá lugar a unha exposición que se inaugura na Casa da Xuventude de Lugo, pasando pola escola de formación Anxel Casal e o Pazo de Tor.

Esta exposición está composta por fotografías, artes plásticas e videocreacións creadas e montadas polos seus propios mozos e mozas do proxecto e expostas durante 15 días no Centro Ágora.

16:40 a 20:00 HORAS
ASAMBLEA DIVERSA

XORNADA SAÚDE E MUSEOS

Os nosos museos como espazos e referencias terapéuticas, lugares onde redescubrimos antropoloxicamente a idea do eu, o autocoñecemento a través da experiencia artística non só dende a observación, senón tamén a través da creación xunto ao espazo museístico e as propias coleccións como ordes de traballo. Os nosos museos continentes e contidos como espazos e puntos de partida, como ferramentas esenciais para a resiliencia individual e colectiva da saúde comunitaria.

Coordinación da xornada: **Rebeca Ponte**

Poñentes:

Rebeca Ponte

Especialista en Artes Terapéuticas, pioneira en Galicia no deseño e implantación de proxectos arteterapéuticos nos hospitais. (Oncoloxía, Hematoloxía, Coidados Paliativos...) Docente e dinamizadora en proxectos de Artes pola Inclusión, Artes Plásticas e Artes Escénicas coa Asociación Diversos.

Juan García Sandoval.

Conservador de Museos da Comunidade Autónoma da Región de Murcia. Director Artístico do Museo Regional de Arte Moderno de la Región de Murcia. Conservador de Museos e Faculty Member. Proxecto: "Arteterapia en el Museo".

Karen Lund Orbeta.

Arteterapeuta especialista en Arte y Museos. Pioneira na implantación de proxectos arteterapéuticos inclusivos en museos a nivel nacional co Museo de Bellas Artes de Bilbao. Proyecto "Incluimos eMuseo"

Encarna Lago.

Xerente da RedE Museística Provincial de Lugo, descatando o seu labor en Nova Muxeoloxía con proxectos Inclusivos, sociais e colaborativos.

Doutora Alexandra Gerstain

Curadora de Escultura e Artes Decorativas do CourtLaud Museum de Londres. Isabel Hendley e Danny Kitchener arteterapeutas da Universidade de RoadHampton. ProXecto: "Illuminating Objects", do CourtLaud Museum.

Peche da Xornada: Taller Experiencial

20:00 HORAS

Yurdance

"The Sound of the Void"

Danza

"The Sound of the Void" tenta crear preguntas no público, convida á auto indagación e pon en aberto cuestións que nos afectan a todos como a fragilidade humana e a impermanencia da vida. Como ocupar o baleiro? Existe algo permanente?

Yurdance créase no ano 2014, nace da necesidade de aceptar e convivir creativamente coas singularidades do corpo. Fundaméntase na experimentación dos corpos non normativos e traduce esas singularidades en ferramentas de creación e expresión.

O obxecto das pezas e xerar no espectador unha reflexión, unha revisión das ideas preconcebidas e estereotipadas sobre a maneira de mirar e valorar o outro .

Yurdance actuou en diferentes festivais como TAC Valladolid, KIADA (Seúl), Per amor a l'Hart (Hospitalet), Danza metropolitana (Barcelona), Cuadernos Escénicos (Garachico-Tenerife) e en MAC La Mercè (Barcelona), entre outros.

MIRIAM AGUILERA

Miriam, participou de distintas disciplinas das artes escénicas, teatro, performance, audiovisuales, pero sobre todo se centra no mundo da danza . Dende o ano 2012 traballa con Jordi Cortés, Gloria José, Ramon Roig, Artur Villalba, Carles Bigorra, Emil Corral, Gerda König e Medhi Faraipour.

Participa en producións de diferentes creadores.

E membro do colectivo Liant la Troca dende o ano 2012.

RITA NOUDEL

Rita é unha bailarina, intérprete, performer e coreógrafa. Empezou a bailar co colectivo Liant la Troca dende o ano 2009 e dende aí ven traballando profesionalmente xunto a directores como Jordi Cortés , Gloria José, Adam Benjamin, Ramon Roig, Ariadna Monfort, Arthur Roosevelt, Janis Parker, Thomas Metler, Pere Faura y Gerda König entre outros.

Algunhas das súas participacións como bailarina inclúen a obra Fósil, de Jordi Cortés, a video danza, Brick skin e a participación como videoartista en Fuck in Progress que recibiu o premio a Mellor coreografía 2017. No ano 2021 xunto a José Maldonado crean Bailes extraños, unha fusión entre flamenco e contemporáneo.

20:30 HORAS
Big Band Basket Beat

Basket Beat: movement, arte, educación e acción social **Josep M. Aragay Borràs**

Basket Beat é unha metodoloxía que utiliza a pelota de baloncesto, o corpo e o xogo para acceder a experiencias artísticas de calidade e adestrar habilidades para a vida cunha mirada crítica de transformación social.

Nesta maridaxe (arte + transformación) reside a innovación do proxecto. Trátase —inseparablemente— de: a) promover a participación física, intelectual e social na vida cultural desde o convencemento e a confianza de que todos temos a capacidade de formar parte e crear a cultura actual (Holden, 2008); e b) xerar cambios significativos, especialmente os que se refiren á mellora da calidade de vida e do pensamento crítico, nos individuos, grupos, comunidades e sociedade.

O proxecto conta xa con sete anos de experiencia nos que cada día xeramos máis contidos nos ámbitos da educación, a acción social e a arte.

Do mesmo xeito que fai a investigación-acción participativa, avanzamos e pensamos no que pasa para seguir facendo. Neste sentido, o noso éxito consiste en estar en contacto coa realidade social do noso país. E é que cada semana, en organizacións e estruturas tan diversas como colexios, institutos, cárceres, prazas, residencias, universidades ou entidades do terceiro sector (tamén de fóra de Cataluña), acompañamos a máis dun cento de persoas que forman parte diso que o Estado de Benestar chama "colectivos en risco".

DOMINGO 3 DE SETEMBRO

Lugar: **Praza da Constitución**

17:00 HORAS

Recepcion de Publico

17:00 A 20:00 HORAS

Concurso de pezas para a comunidade

Convocatoria aberta para creadores dun mínimo de dous e un máximo de catro intérpretes de propostas de danza, música e teatro que aglutinen persoas con e sen diversidade. Cunha duración máxima de 15 minutos, un xurado de expertos seleccionará dúas pezas que recibirán 500 euros cada unha e unha peza que será a gañadora do premio do público que estará presente durante o certame. Para o concurso seleccionaranse un máximo de 10 pezas e tres delas serán gañadoras.

PROXECTO PATROCINADO POR

